

Ittifoqda dehqonchilikdan hozirgi kun mashaqqatlarigacha

M.E.Berdikulova

O.S.Musayeva

Musayevao'rolbuvi@gmail.com

Guliston davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'zbek qishlog'ining ramziy qahramoni - "Bobo dehqon" timsoli tarixiy, ijtimoiy va ma'naviy jihatdan tahlil qilinadi. Xususan, Sovet Ittifoqi davrida O'zbekiston qishloq xo'jaligining markaziy rejalashtirish tizimiga bo'ysundirilgani, paxta monokulturasini siyosati, kolxoz va sovxoz tizimining dehqonlar hayotiga ta'siri ilmiy asosda yoritiladi. Shuningdek, O'zbekiston mustaqillikka erishgach, agrar sohada yuz bergan o'zgarishlar, dehqonning yerga egalik tuyg'usi va iqtisodiy erkinligi qay darajada tiklangani tahlil qilinadi. Maqolada bobo dehqon obrazi sabr-toqat, halollik va tabiat bilan uyg'unlik timsoli sifatida talqin etilib, uning zamonaviy qishloq xo'jaligidagi o'rni ochib beriladi.

Kalit so'zlar: bobo dehqon, qishloq ho'jaligi, paxta monokulturasini, kolxoz, sovxoz, markaziy rejalashtirish, agrar siyosati, Sovet Ittifoqi, O'zbekiston, mustaqillik, oziq-ovqat ta'minoti, Orol inqirozi, dehqon merosi

From farming in the union to the hardships of the present

M.E.Berdikulova

O.S.Musayeva

Musayevao'rolbuvi@gmail.com

Gulistan State Pedagogical Institute

Abstract: This article examines the symbolic figure of the "Bobo Dehqon" (Grandfather Farmer) as a representation of Uzbek rural culture, wisdom, and resilience. Particular attention is given to the agricultural policies of the Soviet Union, including centralized planning, the kolkhoz and sovkhoz system, and cotton monoculture in the Uzbek SSR. The socio-economic consequences of this system, such as limited farmer autonomy and food shortages, are analyzed. Furthermore, the article explores the transformation of the agricultural sector following the independence of Uzbekistan and highlights the evolving role of farmers in modern society. The image of Bobo Dehqon is interpreted as a symbol of moral integrity, devotion to land, and continuity of national heritage.

Keywords: Bobo Dehqon, agriculture, cotton monoculture, kolkhoz, sovkhoz, centralized planning, agrarian policy, Soviet Union, Uzbekistan, independence, food supply, rural life, agrarian reforms, Aral crisis, farmer heritage

Kirish

O'zbek xalqining qadimiy madaniyati va qishloq hayotining muhim qahramonlaridan biri bo'lgan "Bobo dehqon" qiyofasi nafaqat qishloq xizmatining ramzi, balki donishmandlik, sabr-toqat va tabiat bilan uyg'unlik timsolidir. Bobo dehqon - bu oddiy bir qishloqchidan ko'ra ko'proq, u o'zining teran tajribasi, mehnatsevarligi va halolligi bilan butun jamiyat uchun yuzaki emas, balki chuqur ijtimoiy va madaniy ahamiyatga ega.

Bobo dehqonning tarixiy va madaniy o'rni

"O'zbek bobo dehqoni" tushunchasi asrlar davomida shakllangan. Qadim zamonlarda dehqonchilik - bu faqat bir kasb emas, balki butun bir turmush tarzi edi. Bobo dehqonlar o'zlarining bog'-u boqalari, maydonlari, yer karvonlari orqali jamiyatni oziq-ovqat bilan ta'minlabgina qolmas, balki yer va tabiatning qonun-qoidalarini tushunib, ularni avloddan-avlodga yetkazgan bilimdonlardir.

Bobo dehqonning murakkab taqdiri ko'pincha qishloq umr bo'yi davom etgan og'ir mehnat, tabiat sharoitlariga moslashishlari, va yer bilan fidokorona munosabatda bo'lishlari bilan bog'liq. Ular yerning hosilidan to'g'ri foydalanish, sug'orish, ekin ekish va hosilni yig'ib olish san'atini chuqur bilgan va bu bilimlarini doimo yangilab borishgan.

O'tmishga nazar:

SSSRda O'zbek Qishlog'i: Yerlar ko'p, insonlar ko'p - ishlab chiqarish muammolari ham katta bo'lgan.

1. Sovet Rejimi va Markaziy Rejalashtirish: Boshlang'ich kontekst

SSSR agrar siyosati markaziy rejalashtirishga asoslangan edi: barcha resurslar, shu jumladan qishloq xo'jaligi mahsulotlari hajmi va turi ham Moskva (SSSR Markaziy Rejalashtirish Qo'mitasi - Gosplan) tomonidan belgilab qo'yilgan. Bu tizimda respublikalar o'z erlarini "o'zi uchun yetishtiruvchi" mustaqil fermerlar tizimiga emas, balki markaziy reja talablariga xizmat qiluvchi ishlab chiqaruvchilarga aylantirilgan.

2. Paxta - "qora oltin": Mahsulot tanlovi va monokultura

O'zbekiston SSR haqida gap ketganda - paxta eng asosiy aytiladigan narsadir.

Sovet hukumatining strategiyasi keskin ixtisoslashuvga - aynan paxta yetishtirishga yo'naltirilgan edi:

Paxta "SSSRning qora oltini" deb atalar edi, ya'ni paxta tolasi ichki tekstil sanoatining asosiy xom ashyosi bo'lishi kerak edi.

1970-80-yillarda O'zbekiston SSR paxta bo'yicha butun ittifoqda yetakchi bo'ldi: deyarli 70% jami Sovet Ittifoqi paxtasi shu respublikadan yetishtirilardi.

Bu sistemning muhim oqibatlari:

Egalar agrar diversifikatsiyaga (turli mahsulotlar yetishtirishga) qo'l yetkazmay qo'yildi.

Yerning katta qismi paxta uchun ishlatilgani bois, mahsulotlarning o'zbek xalqining kundalik oziq-ovqat talablarini qonda olmay qolishiga sabab bo'ldi.

3. Dehqonlar nima uchun o'zi uchun yetishtira olmagan?

3.1. Kolxoz va Sovxoz tizimi

Sovet hokimiyati "kollektiv xo'jalik" - kolxoz va sovxozlar orqali yerlarni boshqarardi:

Kolxoz - dehqonlar qo'shib ishlaydigan kollektiv xo'jalik (yer egaligi davlatga tegishli, dehqonlar hamma mehnatni birgalikda qilardi).

Sovxoz - to'liq davlat mulkchiligidagi xo'jalik, ishchilar sof ishchi bo'lgan.

Bu tizimda dehqonlar yerga egalik qilmasdi, barcha mahsulot esa rejaga ko'ra topshirilardi. Shu sababli oddiy dehqon "o'zi uchun yetishtirish" va o'z oilasini mustaqil ta'minlash huquqiga ega bo'lmagan: har bir mahsulot markaziy reja bo'yicha davlatga berilar edi.

3.2. Markaziy reja va ixtisoslashuv

SSSRning agrar siyosati shunday tuzilgan edi:

Har bir respublika yoki hududning yetishtirishi kerak bo'lgan mahsulotlar ro'yxati markaz tomonidan belgilanardi.

O'zbekiston SSRidan asosiy talab paxta yetishtirish edi.

Shu sababli g'alla, sabzavot, kartoshka yoki boshqa oziq-ovqat mahsulotlariga joy juda cheklangan edi, natijada:

→ Dehqonlar o'z oilalarini oziq-ovqat bilan ta'minlash uchun yetarli miqdorda ekin ekolmasdi.

→ Agar paxta bo'yicha reja bajarilmasa, jazo qo'llanardi - "reja topilmayapti" deb hisobotlar taqdim etish, jarimalar, ba'zan qattiq bosim bo'lardi.

3.3. Qurigan Aral dengizi va inson-yer ekologiyasi

Paxta yetishtirish uchun Amudaryo va Sirdaryodan ko'p miqdorda suv olib ketildi:

Orol dengizi qurgan, iqlim o'zgargan, tuproq sho'rlangan.

Bu, o'z navbatida, agrar samaradorlikni yanada tushirdi.

Dehqonlar tuproq sharoiti yomonlashgan sharoitda ham paxta ekishga majbur edi.

4. Reja bo'yicha yetishtirish va real mahsulot yetishmaydi

Moskva tomonidan belgilangan paxta rejaları ko'plab viloyatlarda bajarilgan bo'lsa ham - bu ko'pincha faqat "raqamda bajarilgan" deb qayd etilgan. Samaradorlik

past bo'lsa ham, statistika sovet tizimida isotop (sun'iy ko'rsatkichlar) bilan ham oshirib berilgan. Bu "paxta skandali" deb ataladigan korrupsiya tizimiga olib keldi - haqiqiy hosildan farqli qilib yuqori natija ko'rsatilib rejalashtiruvchi markazga yetkazilgan.

5. Dehqonlar hayoti: mehnat, mustaqillik va ta'minlash

5.1. Oziq-ovqat yetishmovchiligi

Dehqonlar o'z oilalarining asosiy oziq-ovqatini yetishtirish imkoniga ega bo'lmagani sababli:

Ko'pincha markazdan ajratilgan oziq-ovqat kartalari orqali ovqatlanisharkan.

Bozor mavjud bo'lmagan va erkin savdo cheklangan sharoitda shaxsiy daromad olish imkoniyati juda past edi.

5.2. Faqat paxtaga yo'naltirilgan iqtisod

Paxta yetishtirish qobiliyati yuqori bo'lsa ham - xalqning kundalik hayoti uchun etarli miqdorda:

G'alla, kartoshka, yashilchalar yetishmay qolardi.

Shu sababli O'zbekiston SSSR tashqi hududlardan oziq-ovqat sotib olardi yoki davlat tomonidan taqsimlanardi - bu esa erning o'zi uchun yetarli bo'lishini kamaytirardi.

Kutilgan onlar va natija.

Mustaqillika erishilgandan so'ng dalalarimizda ozodlik kuylari yarala boshladi.

Bobo dehqonlarimiz kunni erta tongdan boshlar. Uning asosiysi yerga g'amxo'rlik qilish, ekinlarni to'g'ri parvarishlash, urug' ekish va sug'orishdir. U o'z bog'larini, yaylovlarini boshqarib, hosilning sifatli bo'lishi uchun doimo mehnat qila boshladi. Quyosh chiqqach, ular yerga chiqib, ekinlarni tekshiradi, begona o'tlarni olib tashlar va o'simliklar uchun zarur bo'lgan yerni shudgor qilardi.

Bobo dehqon tajribasiga ko'ra, qishloqning tabiiy sharoitlariga moslashib, ob-havo o'zgarishlarini yaqin kuzatadi. Uning tajribasi yerning yetarli darajada namlanishi, hayvonlarning em-xashagini kuzatish va qishloq xo'jaligi ishlarini muvaffaqiyatli bajarishga asoslangan.

Bobo dehqonning ma'naviy va ijtimoiy maqomi

Bobo dehqon faqat yer ishlariga bag'ishlanib qolmay, balki u qishloq jamiyatida fidoyi inson sifatida hurmatga sazovor bo'ladi. U hayotiy donishmandlikning manbai, oila va qo'shnilariga ko'makchi, qishloq an'analari va urf-odatlarini asrashchisi sifatida e'tirof etiladi.

Shuningdek, bobo dehqonlar o'g'il-qizlariga nafaqat dehqonchilik san'atini, balki yashash mahorati, xalqqa munosabat, mehnat va halollikning muhimligini o'rgatadi. Ularning so'zlari ko'pincha hayotiy hikmat va nasihatga boy bo'ladi.

Zamonaviy dehqonchilik va bobo dehqon merosi

Bugungi kunda ham Dehqonchilik O'zbekistonning eng muhim daromad manbalaridan biri bo'lib qolmoqda. Zamonaviy texnologiyalar, innovatsiyalar dehqonchilik sohasiga kiritilayotgan bo'lsa-da, bobo dehqonlarning an'anaviy bilimlari, ularning tabiat bilan uyg'unligi, yerga bo'lgan hurmati hali ham o'z o'rnini yo'qotmagan.

Bobo dehqonlar yurtimizda zamonaviy qishloq xo'jaligining asosiy tayanchi hisoblanadi. Ularning ko'p yillik tajribasi va samarali ishlari, qishloqni rivojlantirishga katta hissa qo'shmoqda. Shuning uchun ham ko'plab kitoblar, maqolalar, she'r va hikoyalarda bobo dehqon timsoli alohida o'rin olgan.

-Xulosa

-Bobo dehqon - bu zamirida halollik, mehnatsevarlik, tabiat bilan uyg'unlik va tafakkur mujassam bo'lgan inson timsoli. U nafaqat o'zining yerga bo'lgan mehr-muhabbati bilan, balki jamiyatdagi o'rni, sabr-toqati va bilimdonligi bilan ham xalqimiz qalbida faxr-iftixor bilan eslanadi. Bugungi kunda ham bobo dehqonlarning ibratli hayoti va mehnatlari yosh avlod uchun qimmatli ibratdir. Ularning merosini asrash va rivojlantirish har birimizning burchimizdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.med24.uz
- 2.kun.uz
- 3.ilmiyish.24
- 4.qalampir.uz
- 5.O'zbekiston tarixi
- 6.Turkiston
- 7.ChatGPT